כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת דברים ■ ה' מנחם אב ה'תשפ"א ■ 14.07.2021 ■ גליון מס' 641

תפוצה לכל קהילות ישראל

מגילת איכה

/ הרב יהודה רובן, ערכים

ירמיהו התנבא במשך שנים ארוכות על חורבן ירושלים. הוא התרה בעם לשוב מדרכיו הנלוזות והשמיע דברי נבואה קשים על אפו ועל חמתו של המלך יהויקים, שבז לדבריו והשליכו לכלא. צער וסבל היו מנת חלקו של הנביא ירמיהו במשך כל ימי חייו. כבר בעיר מושבו ענתות נתקל בבוז ובלעג, בשנאה ובכעס מצד אנשי עירו, שלא סבלו את תוכחתו ואת נבואותיו. ירמיהו עצמו התאונן על מר גורלו: "אוי לי אמי כי ילדתיני, איש ריב ואיש מדון לכל הארץ" (ירמיה ט"ז, י'). רוגזם של אנשי עירו גבר עד שהם אף איימו עליו, שאם יתנבא פעם נוספת, יהרגוהו: "לא תנבא בשם ד' ולא תמות בידינו" (שם י"א, כ"א). כאשר אזר הנביא עוז ולא חת מפניהם, הם חפרו בור, מילאו אותו בטיט, והשליכו את הנביא לתוכו, למען יטבע ביון מצולה (ב"ק ט"ז:), אך זממם לא הצליח. כבר בנבואתו הראשונה הבטיחו הקדוש ברוך הוא: "ונלחמו אליך ולא יוכלו לך, כי אתך אני נאום ד' להצילך" (ירמיה א', י"ט). אחרי מקרה זה, עזב ירמיהו את עירו ועלה לירושלים. בתקופת מלכותו של יאשיהו שפר חלקו של הנביא, והוא אף רכש הערצה בקרב העם ובית המלך, אך עם התמורה שחלה בארץ יהודה, שוב קמו אנשים שביקשו את נפשו. באותם ימים ציווה ד' על ירמיהו לקנות בקבוק חדש, לצאת אל גיא-בן-הינום ולהנבא שם על יהודה וירושלים. ה' ציווהו לשבור את הבקבוק לעיני האנשים ולומר להם: "כה אמר ה' צב-אות, ככה אשבור את העם הזה ואת העיר הזאת, כאשר ישבור את כלי היוצר אשר לא יוכל להרפה עוד" (שם י"ט, י"א). אחרי מילוי השליחות בגיא-בן-הינום הוא עלה אל חצר בית ד' וקרא אל כל העם: "כה אמר ה' צב-אות אלקי ישראל. הנני מביא אל העיר הזאת ועל כל עריה את כל הרעה אשר דברתי עליה, כי הקשו את ערפם לבלתי שמוע את דברי" (שם).

כאשר עמד הנביא ודיבר אל העם, רץ אליו הפקיד העליון שבבית ד', פשחור בן אימר הכהן, היכה את ירמיהו והוביל אותו בביזיון לצינוק שהיה בנוי בסלע. פשחור חשב להכניע את רוחו של הנביא. אך ד' נתן את ירמיהו לעיר מבצר, לעמוד ברזל ולחומות נחושת (שם א', י"ח). הוא לא נכנע ולא נרתע. למחרת כששחררו פשחור, התנבא עליו ועל בני ביתו: "לא פשחור קרא ד' שמך, כי אם מגור מסביב. כי כה אמר ה', הנני נותנך למגור... ואתה פשחור וכל יושבי ביתך תלכו בשבי, ובבל תבוא ושם תמות ושם תקבר" (שם כ', ג'-ו'). ירמיהו אהב את עמו אהבה עזה. הנבואות הרעות והתוכחות הקשות גרמו לו ייסורים גדולים ושברון לב, אך הנבואה בערה בלבו כאש בוערת. הוא לא יכול היה לעצור אותה בקרבו, גם לו היה רשאי לכבוש את נבואתו. במרירות לבו קילל הנביא את יום היוולדו: "ארור היום אשר יולדתי בו. יום אשר ילדתני אמי, אל יהי ברוך. ארור האיש אשר בישר את אבי לאמר: יולד לך בן זכר. למה זה מרחם יצאתי לראות עמל ויגון, ויכלו בבושת ימי" (שם כ', י"ד-י"ח). גם לאחר הריגת הנביא אוריהו, לא נרתע ירמיהו והופיע בחצר בית ד', שהיה בשעתו מרכז נביאי השקר. הוא התנבא שם על חורבן בית המקדש לאמר: "כה אמר ד', אם לא תשמעו אלי ללכת בתורתי אשר נתתי לפניכם, לשמוע אל דברי עבדי הנביאים אשר אנכי שולח אליכם, השכם ושלוח ולא שמעתם. ונתתי את הבית הזה כשילה, ואת העיר הזאת אתן לקללה לכל גויי הארץ" (שם כ"ו, ו'-ז'). נבואתו של ירמיהו בתוך חצר בית ד' על חורבן הבית, העלתה את זעם הכוהנים והנביאים. הם התנפלו עליו במטרה לעשות בו שפטים. האנשים שנמצאו בשעה זו בבית ד', עודדו את הכוהנים להעניש את הנביא.

קול ההמולה בבית ד' נשמע עד ארמון המלך הסמוך, ושרי יהודה עלו מבית המלך לבית ד' לעמוד מקרוב על המתרחש. בהגיע השרים, תבעו הכוהנים להוציא משפט מוות על ירמיהו בן חלקיהו, על שהזיד לדבר דבר בשם ד' את אשר לא ציוהו לדבר, ובתורת משה כתוב: "אך הנביא אשר יזיד לדבר דבר בשמי את אשר לא צויתיו לדבר, ומת הנביא ההוא" (דברים י"ח, כ'). לאחר שלב התביעה, קם ירמיהו ובקול תקיף ובוטח קרא את הדברים האלה בפני השרים השופטים ובפני כל הקהל: "ד' שלחני להנבא אל הבית הזה ואל העיר הזאת את כל הדברים אשר שמעתם. ועתה הטיבו דרכיכם ומעלליכם

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

הבו לכם אנשים
נושא המנהיגות מופיע פעמים רבות בתורה, והמנהיגות אינה נבחנת רק איך האדם מנהיג את האחרים...
המשך בעמ' 3

האבנה בצום החמישי?!
שבי ציון הראשונים, שעלו מבבל. והחלו להקים, את המקדש השני. נתקלו בבעיה, כאשר התקרב הזמן...
המשך בעמ' 4

שו"ת קיץ
האם אישה מניקה חייבת בצום תשעה באב? ...
המשך בעמ' 6

סיפור לשבת
הוו מתונים בדין...
לאחר סדרה של מכשלות חמורות שיצאו תחת ידו של שוחט העיר, פיטר רבי זאב וולף מז'יטומיר זי"ע...
המשך בעמ' 6

שביבים
- "על זה לא יכולתי לוותר"
- בזכות ברכת המזון מתוך ברכון
- חידודי תורה
- בית ספר ליושר וענוותנות
- חקל תפוחין קדישין
- ותגעל הנפש את הבשר
- האדמו"ר כפסיכולוג חינוכי
- מכון ויצמן למדע: מחקר פורץ דרך באבוקדו

המשך בעמ' 7

מידות בדרך ה'
"אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל..." כותב רבינו אור החיים הקדוש לפרש על דרך הרמז...
המשך בעמ' 11

אחד ידדוף אלף...
סיפור שהובא בספר "שבח חיים" לרבי חיים פינטו זצוק"ל. במאראקש חי מומר אחד שהתמנה לסגן...
המשך בעמ' 11

ושמעו בקול ד' אלקיכם, וינחם ד' על הרעה אשר דבר עליכם. ואני הנני בידכם, עשו לי כטוב וכישר בעיניכם, אך ידוע תדעו כי אם ממיתים אתם אותי, כי דם נקי אתם נותנים עליכם ואל העיר הזאת ואל יושביה, כי באמת שלחני ה' עליכם לדבר באזניכם את כל הדברים האלה" (ירמיה כ"ו, י"ב-ט"ו). השר אחיקם בן שפן, השפיע על שאר השרים שלא לתת את ירמיהו בידי העם להמיתו. ירמיהו ניצל מזעמם של מבקשי נפשו, כי ד' היה אתו להצילו, כאשר דיבר אליו (שם פרק כ"ו). בשנה הרביעית ליהויקים, מלך בבבל מלך אדיר בשם נבוכדנאצר, שד' רוממו ונשאו על כל עמי תבל. עוד לפני שמלך נבוכדנאצר בבבל, התנבא ירמיהו שעתיד נבוכדנאצר למלוך, וכי ד' נתן בידו ממלכה גדולה ושלטון ללא מצרים:

"כה אמר ד' צב-אות אלקי ישראל. אנוכי עשיתי את הארץ, את האדם ואת הבהמה אשר על פני הארץ, בכוחי הגדול ובזרועי הנטויה, ונתתיה לאשר ישר בעיני. ועתה אנכי נתתי את כל הארצות האלה [אדום, מואב, עמון, צור וצידון] ביד נבוכדנאצר מלך בבל עבדי, וגם את חית השדה נתתי לו לעבדו, ועבדו אותו כל הגוים, ואת בנו ואת בן בנו" (שם כ"ז, ד'-ז'). בשנה הראשונה למלכות נבוכדנאצר על בבל, נחתם גזר דינם של ישראל לגלות מארצם. ירמיהו ראה זאת בחזון, יצא לרחובות ירושלים והעיד בבני עמו: "זה שלוש ועשרים שנה היה דבר ד' אלי, ואדבר אליכם השכם ודבר ולא שמעתם. ושלח ד' אליכם את כל עבדיו הנביאים השכם ושלוח, ולא שמעתם ולא הטיתם את אזנכם לשמוע. לכן, כה אמר ד' צב-אות, יען אשר לא שמעתם את דברי, הנני שולח ולקחתי את כל משפחות צפון, נאום ד', ואל נבוכדנאצר מלך בבל עבדי, והביאותים על הארץ הזאת ועל יושביה ועל כל הגוים האלה סביב, והחרמתים ושמתים לשמה ולשרקה ולחרבות עולם. והאבדתי מהם קול ששון וקול שמחה, קול חתן וקול כלה, קול רחים ואור נר. והיתה כל הארץ הזאת לחרבה לשמה, ועבדו הגוים האלה את מלך בבל שבעים שנה" (ירמיה כ"ה, ג'-י"א). אף שגזר הדין כבר נחתם, ירמיהו קיווה שהעם ייטיב את דרכו וחרון אף ד' ישוב מהם. הוא ניסה לעורר את לב העם לתשובה.

אך המלך יהויקים אסר את ירמיהו בבית האסורים בגלל נבואות הפורענות שהוא מנבא על יהודה, ועל כי הועיד בנבואותיו סוף נבזה על המלך יהויקים עצמו: "קבורת חמור יקבר, סחוב והשלך מהלאה לשערי ירושלים" (שם כ"ב, י"ט). והנה, היה דבר ה' אל ירמיהו בבית כלאו: "קח לך מגילת ספר... אולי ישמעו בית יהודה... למען ישובו איש מדרכו הרעה..." ירמיהו קרא אליו לבית הכלא את ברוך בן נריה תלמידו, והכתיב לו את נבואת ה'. מגילה זו היא מגילת איכה. המגילה מקפלת בתוכה נבואה קשה ומרה על העיר ועל המקדש. ירמיהו ציווה את ברוך: "שמור את המגילה אשר כתבת אתך, והיה ביום אשר יקדשו צום ויאספו כל יושבי יהודה בית ד' לזעוק אל ד', תבוא בית ד' ותקרא במגילה באזני כל העם, אולי ישובו מדרכם הרעה ויפילו תחינתם לפני ד', כי גדול האף והחמה אשר דבר ד' אל העם הזה". הימים היו ימי ראשית מסעותיו של נבוכדנאצר לרשת ארצות ולכבוש עמים. חילותיו איומים ונוראים, סוסיו קלים מנמרים ופרשיו מהירים מנשרים (חבקוק פרק א'). פחד גדול נפל על יושבי יהודה. בחודש התשיעי [הוא חודש כסלו] קראו הזקנים עצרה בבית ד', וקדשו את היום לצום, וכל העם אשר בירושלים ואשר בערי יהודה נתכנסו בבית ד' לתפילה ולזעקה. ויעמוד ברוך בן נריה בפתח אחד משערי הבית, ויקרא באזני כל העם את מגילת הקינות אשר כתב מפי ירמיהו. ויהי כשמוע מיכיהו, בנו של סופר המלך גמריהו בן שפן, את כל דברי ד' וירא מאד, וירץ אל לשכת הסופר שבארמון המלך, שם היו כל שרי המלך מכונסים, ויספר להם מיכיהו את כל הדברים אשר שמע מפי ברוך. שריו של המלך יהויקים היו יראים את ד', אך לא יכלו להטות את המלך מדרכו הרעה, כי איש בליעל היה. וישלחו השרים להביא את ברוך עם המגילה שקרא בה באזני העם. ויקח ברוך בן נריה את המגילה בידו, ויבוא אל לשכת הסופר. ויאמרו אליו כל השרים: שב נא וקראנה באזנינו. ויקרא ברוך את המגילה באזניהם. פחד גדול נפל עליהם. הבה נבוא אל המלך ונספר לו את כל הדברים האלה, אולי ירך לבבו ויכנע מפני ד', או אז ישוב חרון אף ד' מעמו ומארצו. השרים חששו פן יעלו את חרונו של המלך על ירמיהו ועל ברוך, והם יעצו שברוך וירמיהו יסתתרו בתוך הכלא שירמיהו מוחזק בו, ואחר כך יביאו את המגילה לפני המלך. השרים נכנסו אל המלך, ואמרו: "בשורות רעות ומרות כלענה שמענו, ומי יודע מה תהיה אחריתנו". שאל המלך: "מי הוא המבשר?" ויספרו השרים למלך את דבר המגילה אשר קרא ברוך באזניהם. וישלח המלך להביא את המגילה. והמלך ישב על כסאו בבית החורף וכל השרים עומדים סביבו. ויבא יהודי את המגילה, ויקרא אותה באזני המלך ובאזני השרים: "איכה ישבה בדד העיר רבתי עם, היתה כאלמנה. רבתי בגוים שרתי במדינות היתה למס.

בכה תבכה בלילה ודמעתה על לחיה, אין לה מנחם מכל אוהביה. כל רעיה בגדו בה, היו לה לאויבים. גלתה יהודה מעוני ומרוב עבודה, היא ישבה בגוים, לא מצאה מנוח. כל רודפיה השיגוה בין המצרים. דרכי ציון אבלות מבלי באי מועד, כל שעריה שוממין, כהניה נאנחים, בתולותיה נוגות והיא מר לה". המלך שמע את הדברים וצחוק לעגני מילא את פיו: "מה זה נוגע לי? תהיה יהודה אומללה - שתהיה, יגלו בניה לבין העמים - שיגלו, יבכו - שיבכו, יאנחו הכוהנים - שיאנחו, לא יעלו לירושלים - שלא יעלו, כל זמן שאני מלך ולא מדיחים אותי לא איכפת לי מאומה..." יהודי ממשיך: "היו צריה לראש..." "הו..." - הפסיקו המלך - חטף את המגילה, גזר אותה לגזרים והשליכה לתוך האש הבוערת באח. מיד שלח המלך את עבדיו להביא את ירמיהו וברוך לפניו כדי לעשות בהם שפטים. העבדים חפשו אותם ולא מצאום, כי הסתיר ד' את הנביא ואת תלמידו מעיניהם. אחר הדברים האלה היה דבר ד' אל ירמיהו על יהויקים מלך יהודה לאמר (ירמיהו ל"ו, כ"ט-ל"א): "כה אמר ד'. אתה שרפת את המגילה הזאת... לכן כה אמר ד' על יהויקים מלך יהודה, לא יהיה לו [בן] יושב על כסא דוד, ונבלתו תהיה מושלכת לחורב ביום ולקרח בלילה. ופקדתי עליו ועל זרעו ועל עבדיו את עוונם, והבאתי עליהם ועל יושבי ירושלים ואל איש יהודה את כל הרעה אשר דברתי אליהם". ירמיהו לקח מגילה אחרת, ויתנה אל ברוך בן נריהו הסופר, וכתב עליה מפי ירמיהו את כל דברי הספר אשר שרף יהויקים מלך יהודה באש, ועוד הוסיף בה פרקים נוספים. לדאבון לב, התקיימו כל התחזיות הקודרות שנכתבו במגילת איכה. נבוכדנאצר עשה שפטים במלך יהויקים, ולאחר ביצוע גזר הדין האכזרי, המליך את יכניה (הוא יהויכין) בן יהויקים למלך על יהודה. לא עברו יותר משלושה חודשים, ונבוכדנאצר שב לעיר הקודש, שדד את אוצרות בית ה' ואת אוצרות בית המלך, לקח בשבי את מנהיגי האומה ואת 'החרש והמסגר', הם בני התורה הגדולים של הדור, והוליכם לבבל. הוא מינה את צדקיהו למלך על יהודה, כשהוא מזהירו בשבועה לבל יעז למרוד בו. למרות השבועה מרד צדקיהו במלך בבל. כאשר נודע לנבוכדנאצר שצדקיהו מרד בו, החליט לעלות עם צבאו על העיר.

בשנה התשיעית למלכות צדקיהו, בעשרה בטבת, החל המצור על ירושלים. המצור נמשך שלוש וחצי שנים. נבוכדנאצר מינה את מצביאו נבוזראדן לאחראי לכיבוש ירושלים. נבוכדנאצר עצמו פחד להילחם, כי זכר את אשר עשה ה' לסנחריב מלך אשור, כאשר צר על ירושלים בימי חזקיהו מלך יהודה. בעיר ירושלים שרר רעב כבד. חללי רעב וצמא היו מושלכים בחוצות. לאיש לא היה כוח לקבור את המתים. גם אלו שטרם גוועו ברעב, התהלכו בעיר כצללי אדם, כשהם נוברים באשפתות בחיפוש אחר מזון. במשך שלוש שנים וחצי לא הצליח נבוזראדן להבקיע את חומות העיר. כל הקרדומות העשויים ברזל יצוק, נשברו. השערים נותרו איתנים על עומדם. נבוזראדן החל להתיירא מפני קדושת המקום, ורצה לשוב על עקבותיו. אך בשמים כבר נגזרה הגזירה האיומה. יצאה בת קול והכריזה באזני נבוזראדן: "הגיע זמנו של המקדש להיחרב ושל ההיכל להישרף". באותה שעה נותר בידי נבוזראדן קרדום אחד בלבד. הוא הכה על השער, וראה זה פלא, השער נפתח לרווחה. בחודש תמוז הצליח נבוזראדן להכנס אל תוככי העיר הקדושה. במשך ימים ארוכים השתוללו הבבלים בחוצות ירושלים.

את כל חמתם ועלבונם על המצור הממושך הם כילו בתושבי העיר מזי הרעב. זעמם של הבבלים התעורר במיוחד, כאשר נוכחו לדעת כי המלך צדקיהו נעלם ועמו כל בני ביתו. באותה עת ברח צדקיהו דרך מערה תת קרקעית שהוליכה עד לערבות יריחו. אך ה' גלגל שחיילים בבלים רדפו אחרי צבי לצודו. הצבי הגיע עד לפתח המערה, שהיה מוסווה היטב. להפתעת החיילים, יצא מהמערה לא אחר מאשר צדקיהו מלך יהודה, ואחריו יצאו בני ביתו. הבבלים ניקרו את עיניו והוליכוהו לבבל. הלוחמים הבבלים ניסו לפרוץ לבית המקדש. מאות גרזני ברזל נשברו, אך שער בית המקדש נותר שלם. נבוזראדן נחרד מן הפלא והחליט לסגת. אחד מחייליו יעץ לו להזות על הבית דם חזיר, וכשתסור הקדושה, יצליחו להיכנס למקדש. בחודש אב, בשבעה לחודש, פסע נבוזראדן אל תוך הקודש פנימה. הוא לא היסס להרוג במקום הקדוש עם רב מאד. את דם ההרוגים התיז על שלולית הדם המבעבעת זה שנים רבות על רצפת העזרה. היה זה דמו של הנביא זכריה בן יהוידע הכהן, אשר רגמו אותו העם באבנים, במצוות המלך יואש. זכריה בן יהוידע הוכיח את העם על שבאו להשתחוות ליואש המלך, ולהפוך אותו לעבודה זרה. חטא זה של הריגת כהן ונביא בבית ה' היה חמור במיוחד, ומאז רתח ותסס דמו ולא נח מזעפו.

דם זה התגלה לעיני נבוזראדן כשפסע לתוך העזרה. שחיטה רבתי ביצע נבוזראדן בבית ה' במטרה להשקיט את דמו התוסס של זכריה. באותו זמן פשטו אנשיו של נבוזראדן בכל פינות המקדש וערמו את כלי בית ה' שאותם התכוננו לקחת איתם בבלה. נבוזראדן נטל לפיד בוער וזרק אותו אל ההיכל. הוא השתבח בכך ששרף את בית ה'. יצאה בת קול ואמרה לו: "במה אתה מתגאה? עם הרוג הרגת, היכל שרוף שרפת, קמח טחון טחנת". ברגע שנגזרה הגזירה הקשה, הסתלקה השכינה ממקום המקדש, וכל הרוצה להרוס, יכול לבוא ולהרוס. על כך ביכה הנביא ירמיהו: "כה אמר ה', הנה אשר בניתי אני הורס, ואת אשר נטעתי אני נותש" (ירמיהו מ"ה, ד'). עם ישראל יצא לגלות בבל. רק מתי מעט מדלת העם הורשו להישאר בארץ, כדי שלא תישאר הארץ שוממה. נבוזראדן מינה עליהם את גדליהו בן אחיקם למנהיג. בפקודת נבוכדנאצר, הותר לירמיהו הנביא להישאר בן חורין ולא לצאת לגלות, אך ירמיהו סירב. הוא הלך אחר אחיו היהודים המובלים לבבל, כשהם קשורים בשלשלאות ברזל, כדי לשאת בסבל אחיו.

הבו לכם אנשים

/ הרב יעקב הלוי פילבר

נושא המנהיגות מופיע פעמים רבות בתורה, והמנהיגות אינה נבחנת רק איך האדם מנהיג את האחרים, אלא בעיקר היא נבחנת כיצד האדם מנהיג את עצמו. בתורה פוגשים אנו מנהיגות שהצליחה ומנהיגות שכשלה, החל מאדם הראשון שכשל לא רק במה "שנתנכר לעצמיותו, שפנה לדעתו של נחש ואיבד את עצמו, לא ידע להשיב תשובה ברורה על שאלת איכה" כלשונו של הראי"ה קוק [מוסר הקודש עמ' קמ], אלא בעיקר כשלא ידע לאחר החטא ליטול אחריות אישית והטיל את האשמה על אשתו באומרו: "האשה אשר נתתה עמדי". אחריו בנו קין שגם הוא התכחש לאשמתו ואמר: "השומר אחי אנכי?!". מנהיגות כושלת מוצאים אנו גם בבית יעקב, כמו ראובן האומר לאחיו על יוסף: "לא נכנו נפש", אך בה בעת אינו מתייצב עם מלוא האמת הפנימית שלו ונאבק עליה, אלא מתחכם ואומר להם דבר אחד: "השליכו אותו אל הבור", דבר שימצא חן בעיני האחים, כשכוונתו האמתית היא: "למען הציל אותו מידם להשיבו אל אביו". ורק מאוחר יותר כאשר הוא מזהה אצל אחיו חרטה על מעשיהם באומרם: "אשמים אנחנו", רק אז הוא מקבל אומץ ומטיח בפניהם: "הלוא אמרתי אליכם!". וכאשר סוף סוף ראובן לוקח מנהיגות, גם אז הוא מתחמק מלסכן את עצמו, ולכן כשהוא רוצה לשכנע את אביו שישלח אותם למצרים עם בנימין, אין הוא מקריב את עצמו אלא אומר: "את שני בני תמית", ומפני הרפיסות הזו נלקחה ממנו הבכורה.

התנהגות הפוכה מזו של ראובן מוצאים אנו אצל אחיו יהודה (ועל כך זכה למלכות למרות שלא היה הבכור), מפני שהוא אינו מתחמק מליטול אחריות על עצמו, וכשתמר כלתו אומרת לו: "הכר נא!" הוא מודה ואומר: "צדקה ממני!". וכשהוא מנסה לשכנע את אביו לשלוח את בנימין, הוא אינו מקריב את האחרים אלא אומר: "אנכי אערבנו, מידי תבקשנו, אם לא אביאתיו אליך והצגתיו לפניך וחטאתי לך כל הימים" - יהודה הראה דוגמא של נטילת אחריות וממנו אנו לומדים שהמרכיב המרכזי בהנהגה היא אישיותו של המנהיג, ולכן כשהחליט משה רבנו שלא יוכל לבדו לשאת את משא העם ובקש שותפים להנהגתו, הציע לעם ישראל ("הבו לכם" - אין הבו אלא

לשון עצה - מדרש הגדול) שיבחרו מתוכם לא רק אנשים חכמים ונבונים, אלא הוסיף שיהיו "ידועים לשבטיכם" - "שאתם מכירים אותם שהרי גדלתם ביניהם" (מדרש הגדול), וכמו שפירש הרמב"ם (הל' סנהדרין פ"ב ה"ז): "וידועים לשבטיכם - אלו שרוח הבריות נוחה מהם" ומסביר הרמב"ם: "ובמה יהיו אהובים לבריות? בזמן שיהיו בעלי עין טובה ונפש שפלה וחברתם טובה ודיבורם ומשאם בנחת עם הבריות".

השפיטה היא אחת מדרכי הנהגה והיא משמשת לה דוגמא, גם כאן אין להסתפק רק בידע של השופט אלא נדרשות ממנו עוד חמש תכונות: "ענוה, יראה, שנאת הממון, אהבת האמת ובעלי שם טוב". וכדי ליישם בחיי החברה שלנו את הדרישות הללו במערכת המשפטית, יש צורך לחולל מהפיכה בשיטת מינוי השופטים או הדיינים, שאז לא רק השליטה בספר החוקים וצבירת ניסיון מעשי בעריכת הדין, הם הכישורים היחידים הנדרשים מהבא לשבת על כס המשפט, אלא חייבים לעמוד גם על טיבו של האיש החורץ גורלות. ולכן ההקפדה צריכה להתחיל כבר באיוש וועדת מינוי השופטים או הדיינים, לקבוע מי הם הממנים, כמו שאמרו במדרש [ספרי דברים טז]: "לא תכיר פנים - זה מינוי הדיינים. לא תטה משפט - שלא תאמר איש פלוני נאה, איש פלוני קרובי". ועל השלב המוקדם הזה המתחיל כבר במינוי הדיינים אמרו בגמרא [שבת קלט א]: "שבר ה' מטה רשעים - אלו הדיינים שנעשו מקל לחזניהם. שבט מושלים - אלו תלמידי חכמים שבמשפחות הדיינין". ופרש"י (שם): "שבט מושלים - מקל אגרופין של מושלין, היינו דיינים רשעים שתלמידי חכמים שבמשפחותם להם למקל ואגרוף, שעל ידיהם היו מעמידין אותן ומחפין עליהן ועושין סניגורן לדבריהם".

מהי השיטה האלטרנטיבית המבטיחה את בחירת הטובים ביותר? הדרך לכך לימדונו חז"ל: "אמרו חכמים, שמבית דין הגדול היו שולחים בכל ארץ ישראל ובודקים, כל מי שימצאוהו חכם וירא חטא ועניו ושפוי ופרקו נאה ורוח הבריות נוחה הימנו - עושים אותו דיין בעירו, ומשם מעלים אותו לפתח הר הבית, ומשם מעלים אותו לפתח העזרה, ומשם מעלים אותו לבית דין הגדול" [רמב"ם שם ה"ח עפ"י סנהדרין פח ב]. משא"כ השיטה הקיימת כיום היא שתלמיד חכם המבקש להיות דיין נדרש לבוא ולהיבחן ולהוכיח את ידיעותיו, ובמקביל להפעיל קשרים ולחצים כדי לזכות במינוי, שיטה המתאימה לחברה קרייריסטית ותחרותית שאינה הולמת תלמיד חכם צנוע הבורח מן הכבוד. ועל כן למעשה הטובים והראויים לדון נשמטים מן התפקיד. הנביא אומר: "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה" - רק הנהגה המשלבת את המשפט עם הצדקה היא שתביא את הגאולה. ולכן מנוי הדיינים הוא מרכיב חשוב לא רק לעשיית צדק אלא גם לקירוב הגאולה.

האבנה בצום החמישי?!

/ הרב איתמר הרשקו

שבי ציון הראשונים, שעלו מבבל. והחלו להקים, את המקדש השני. נתקלו בבעיה, כאשר התקרב הזמן של תשעה באב. כשלא ידעו, מה עליהם לעשות, בזמן זה.

ולכן הם פונים אל הנביא זכריה, ושואלים אותו- "האבכה בחדש החמישי הנזר כאשר עשיתי זה כמה שנים[1]". ובכך הם מבקשים לדעת. האם בנין המקדש. דוחה למעשה, את צום תשעה באב, או שלא. וזאת משום שלא ניתן לעבוד ולעמול, בבניית המקדש. בימי הקיץ החמים, של חודש אב. ויחד עם זה, גם לצום.

השאלה שהם שאלו את הנביא, הייתה דווקא על תשעה באב. ולא על שאר הצומות, כעשרה בטבת וצום גדליה. כיוון שהיה להם ברור. שצומות אלו פג תוקפן, כיוון ששבנו לציון[2]. אך את תשעה באב, הם חשבו שאין לבטל. כיוון שמהקדש השני, לא היה כמקדש הראשון - שהיה חסר חמישה דברים[3].

את תשובת הנביא. הם קבלו רק בד' בכסליו, של השנה הרביעית לדרייוש - שנתיים לאחר שהמשיכו, לבנות את המקדש. וזאת משום שלא רצה הקב"ה, לענות לבני בבל. שלא עלו לארץ, על השאלה הזו. אך כן ניתנה תשובה, לשבי ציון. יחד עם זאת, התשובה נתנה באמצע השנה. ולא בסמיכות לאחד הצומות. כדי לרמוז להם, שאין הם רואים נכון. את מצבם האמתי - גאולי ה'.

את הלך המחשבה הזה, של חוסר הכרה במעמדם. הם המשיכו גם בזמן חנוכת הבית. כשחלקם בכו. על מיעוט ערכו של המקדש החדש, בעיניהם[4].

ויש שאף הגדילו לעשות, והמשיכו לצום בתשעה באב. גם בכל משך ימי הבית השני, עד לחורבנו ביום תשעה באב[5].

אלו שצמו בכל ימי בית שני. עשו זאת למרות שהם לא ראו, את כבוד הבית הראשון. ואף לא זכרו, מה היה בתחילת ימי הבית השני. ולמרות זאת הם נהגו, מנהג אבותיהם בידיהם - להתאבל על חורבן ירושלים. כשהם יושבים ובוכים, במקדש החדש שנבנה.

תוכחתו של משה רבינו, על עם ישראל. נגעה בנקודה זו בדיוק. בה עם ישראל רואה, את ניסי ה' עמו. אך אין הוא מבינם כראוי, ואף מתלונן עליהם.

כך היה עם בחירת הדיינים, שיעמדו עליהם. כשלא ביקשו, שמשה יהיה זה המלמדם תורה[6]. וכך היה כשבקשו, לשלוח מרגלים לארץ. ולא עשו זאת כהוגן, אלא כל אחד נדחף לבקש זאת[7].

כתוצאה מכך, כשחזרו המרגלים. חשבו עם ישראל, שכוונת הקב"ה הייתה, חלילה להרע להם. כשנתן להם נחלה, הפחותה בעיניהם. ממה שראו עיניהם, בארץ מצרים[8]. ולא השכילו לראות, את הטובה שבדבר[9]. ולא זו בלבד, אלא שהם ישבו לבכות, בכי של חינם - בליל תשעה באב[10].

ורק יהושע וכלב, השכילו לראות את טובת הארץ. ולכן גם זכו, לירש אותה. ולו חכמו השכילו זאת, היו כולם נכנסים לארץ מיד.

כך גם נהגו, עולי בית שני. שעלו בעלייה, קטנה ודלה. ולכן לא זכו, לפאר את בית אלוקינו בשלימות[11]. אך אין זאת חלילה, משנאת ה'

אותנו. כי אם מקוצר ראייתנו והבנתנו.

גם אנו בני שבי ציון השניים, צריכים לשאול את אותה השאלה - האבנה בחודש החמישי? וזאת משום שעלינו לברר. מתי הוא הזמן, בו עלינו להקים את המקדש. וללבוש שוב, בגדי תפארת.

האם כאשר תחליט הממשלה על הקמת המקדש - יסתיים צום תשעה באב?

או שמא רק כאשר יעלו הבולדוזרים, ויכשירו את השטח.

יתכן גם כמובן, שעד שלא יחנך הבית - יש להמשיך לצום. אך על פי מה שנהגו בשיבת ציון הראשונה - אולי נצטרך עדיין לצום, על החורבנות הקודמים.

חז"ל מלמדים אותנו, שישנו מקדש למעלה. המכוון כנגד המקדש בירושלם, למטה. והבטיח הקב"ה, שהוא לא יבוא בירושלים של מעלה, לפני שיבוא בירושלים של מטה[12]. מכיוון שכך הם הדברים. האם בנין ירושלים, שהוא תנאי מקדים לבנית המקדש - דוחה את תשעה באב.

מאיזה שלב של הבניה, ניתן לומר שהוא דוחה, את תשעה באב. האם בבניין ירושלים, בבניין המקדש, או שמא בבניין המזבח.

התשובה שנתן הנביא זכריה, היא לא רק לדורו. כי אם נכתבה ונצרכה, לדורנו אנו.

שכן זכריה לא אומר להם, אם לצום או לא. אלא רק שואל אותם רטורית - 'הצום צמתני אני[13]'. ובכך הוא מבקש לומר, לעם בשם הקב"ה. שאין הצום, העיקר. כי אם מצוות הצדקה, ותיקון החטאים הקודמים, שבגינם גלינו מארצנו.

יחד עם זאת, אנו למדים. שחטאי בני הבית הראשון, היו קטנים מחטאי בני הבית השני. כשהעדות לכך, היא 'הבירה'. שחזרה לאנשי בית ראשון, אך לא חזרה לאנשי בית שני[14].

ואף אנו בימינו זכינו, ונכנסו לטרקלינו של מלך. ושבנו לקומם ולבנות, את הריסות ירושלים. כשלב מקדים ומוכרח, לבניית וקוממות המקדש השלישי.

ובוודאי שזו העדות הברורה, כעדותו של זכריה[15]. ששבנו הביתה, לבנות את המקדש. ורצה ה' את תפילת הדורות, יחד עם מעשנו.

כימים ההם, בזמן הזה. יש הרואים בתהליך שיבת ציון, כדבר המזכיר נשכחות. ולכן הם בזים, למה שנגלה למול עיניהם. למרות שלא ידעו הם דבר, מימי קדם. ויש ששמחים, על הטוב שיש לנו. ואין הם מרגישים צורך, להוסיף עליו עוד.

אלו וגם אלו רואים, אך לא יודעים מה הם רואים.

וכמו שהעיד עלינו זכריה - "כי יפלא בעיני שארית העם הזה בימים ההם, גם בעיני יפלא[16]". הפלה ופלא הדבר, איך איננו מכירים לעומק, את מקומנו. ואיך זה, שאין אנו באים. להשלים את המלאכה, שנמסרה בידינו.

בכל הפעמים בה הוקם, מקדש בישראל. היה בו חידוש, שלא היה מקודם. והיה זה כהוראת שעה. דבר זה בא, כדי להראות. שהמקדש קדם לעולם, במחשבה[17]. ועל כן הוא משנה, סדרי עולם.

בהקמת המשכן - הותר לנשיאים להקטיר את הקטורת, על מזבח הנחושת[18].

בימי שלמה - המקדש נחנך בח' בתשרי. ולאורך כל שבעת הימים, כשיום הכיפורים באמצעם. הם אכלו ושתו[19].

ובימי עזרא - הקריבו אף על פי שלא היה בית. כשהקימו בתחילה, וריפאו את מזבח ה' ההרוס[20]. ורק לאחר הסכמת דרייוש השני, הם גם השלימו את הבניין.

גם בימינו, עלינו להפנים. שבידינו הוא, להקים את המקדש.

כיום אנו כמו בימי דוד האחרונים. שהתחיל לפעול להקמת המקדש, וחפר יסודותיו. הגם שלא הוא זה, שבנה את המקדש. אלא רק בנו שלמה, זכה לכך. וכך גם עלינו מוטל, להתחיל בפעולות לקראת ההקמה. וה' יעזור בידינו, שנשלים זו המלאכה.

וצום החמישי - הופך לנו לששון ולשמחה. כששבתי לירושלים ברחמים - ביתי יבנה בה[21].

1 - זכריה ז, ג
2 - ילקוט מעם לועז, שם
3 - ארון הברית, כפורת והכרובים, אש מהשמים, השכינה והאורים ותומים
4 - "ורבים מהכהנים והלוים וראשי האבות הזקנים אשר ראו את הבית הראשון, ביסדו זה הבית בעיניהם, בכים בקול גדול. ורבים בתרועה בשמחה להרים קול, ואין העם מכירים קול תרועת השמחה לקול בכי העם. כי העם מריעים תרועה גדולה והקול נשמע עד למרחוק" - עזרא ג, יב- יג
5 - ילקוט מעם לועז זכריה ז, בשם ספר יוסיפון
6 - 'ותענו אותי וגו'', החלטתם את הדבר להנאתכם. היה לכם להשיב רבינו משה, ממי נאה ללמוד ממך או מתלמידך (ספרי). לא ממך שנצטערת עליה. אלא ידעתי מחשבותיכם, הייתם אומרים עכשיו יתמנו עלינו דיינין הרבה. אם אין מכירנו אנו מביאין לו דורון, והוא נושא לנו פנים - רש"י דברים א, יד
7 - 'ותקרבון אלי כלכם', בערבוביא. ולהלן הוא אומר (דברים ה) 'ותקרבון אלי כל ראשי שבטיכם וזקניכם ותאמרו הן הראנו וגו''. אותה קריבה היתה הוגנת, ילדים מכבדים את הזקנים ושלחום לפניהם, וזקנים מכבדים את הראשים ללכת לפניהם. אבל כאן 'ותקרבון אלי כולכם' בערבוביא, ילדים דוחפין את הזקנים, וזקנים דוחפין את הראשים - שם, כב
8 - 'בשנאת ה' אתנו הוציאנו מארץ מצרים', הוצאתו לשנאה היתה. משל למלך בשר ודם שהיו לו שני בנים ויש לו שתי שדות, אחת של שקיא ואחת של בעל. למי שהוא אוהב נותן של שקיא, ולמי שהוא שונא נותן לו של בעל. ארץ מצרים של שקיא היא, שנילוס עולה ומשקה אותה. וארץ כנען של בעל. והוציאנו ממצרים, לתת לנו את ארץ כנען - שם, כז
9 - 'בשנאת ה' אתנו', והוא היה אוהב אתכם, אבל אתם שונאים אותו. משל הדיוט אומר מה דבלבך על רחמך, מה דבלביה עלך - שם
10 - תענית כט.
11 - אמר ליה ריש לקיש לרבה בר בר חנה, אלהא סנינא לבו לבני בבל, דכתיב 'אם חומה היא נבנה עליה טירת כסף, ואם דלת היא נצור עליה לוח ארז'. אם עשיתם עצמכם כחומה ועליתם כולכם בימי עזרא נמשלתם ככסף שאין הרקב שולט בו, עכשיו שעליתם כדלתות נמשלתם כארז שהרקב שולט בו - יומא ט:
12 - וא"ל רב נחמן לר' יצחק מאי דכתיב (הושע יא, ט) 'בקרבך קדוש ולא אבוא בעיר'. משום דבקרבך קדוש, לא אבוא בעיר. א"ל הכי א"ר יוחנן, אמר הקב"ה לא אבוא בירושלים של מעלה, עד שאבוא לירושלים של מטה - תענית ה.
13 - זכריה ז, ד
14 - אמר רבי יוחנן, טובה צפורנן של ראשונים מכריסו של אחרונים. א"ל ריש לקיש אדרבה, אחרונים עדיפי. אף על גב דאיכא שעבוד מלכיות, קא עסקי בתורה. אמר ליה בירה תוכיח, שחזרה לראשונים ולא חזרה לאחרונים - יומא ט:
15 - כפי שאמר ר"ע לחכמים, בסוף מסכת מכות
16 - זכריה ח, ו
17 - שבעה דברים נבראו קודם בריאתו של עולם, ואלו הן - תורה, וכיסא הכבוד, ובית המקדש, ותשובה, וגן עדן, וגיהנם, ושמו של משיח - מדרש משלי ח, כב
18 - לא מצינו קטרת ליחיד ולא על מזבח החיצון אלא זו בלבד והוראת שעה היתה - רש"י במדבר ז, יד
19 - א"ר פרנך א"ר יוחנן אותה שנה לא עשו ישראל את יום הכפורים... יצתה בת קול ואמרה להם כולכם מזומנין לחיי העולם הבא - מועד קטן ט.
20 - אמר רבי יהושע, שמעתי שמקריבין אף על פי שאין בית - עדויות פרק ח, משנה ו
21 - שבתי לירושלם ברחמים ביתי יבנה בה - זכריה א, טז

שו"ת קיץ

הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

שאלה: האם אישה מניקה חייבת בצום תשעה באב?

תשובה: אישה מניקה שכבר התאוששה מהלידה (ועברו לפחות 30 יום מהלידה) וכוחותיה שבו לה, ומרגישה בריאה, ואין לה בעיה רפואית - חייבת בצום תשעה באב.

אולם פעמים שאף שמצד עצמה היא אכן חייבת בצום, מכל מקום מצד תינוקה שזקוק ל'חלב אם' היא לא תוכל לצום רגיל ואבאר:

ידוע ובדוק ומנוסה שחוסר שתייה (ופעמים גם חוסר אכילה) משפיע על כמות החלב שיש לאישה, ואם תינוקה ניזון רק מחלב אם (ולא נותנים לו כלל תחליפים) אם כן יש חשש סביר שבמהלך הצום היא לא תוכל להעניק לתינוקה את המזון שהוא זקוק לו.

וכתבו הפוסקים שאין צורך משום כך לשנות את מזון התינוק, ולתת לו תחליפים, מאחר ששינוי מזון התינוק יכול לגרום לבעיות מעיים לתינוק.

ולכן במקרה כזה יש שתי גישות בקרב מורי ההוראה מה יש לעשות:

גישה אחת: תכין את עצמה לצום עם שתיה מרובה (וממליצים שתיה מתוקה) וכדומה, והיה ובמהלך הצום יתברר שלמרות ההכנות חסר לתינוק חלב - תשבור את הצום ותשתה רגיל (ואם זקוקה רק לשתייה ולא לאכילה, נראה שיש מקום להחמיר שרק תשתה ולא תאכל).

גישה שנייה: מתחילת הצום תשתה ל'שיעורים', כדי שמצד אחד בוודאי לא יחסר לה נוזלים, אך מצד שני בוודאי תוכל להשלים את הצום, שהרי מי ששותה ל'שיעורים', נחשב שהוא צם.

כמות המשקה ומרווח הזמן של שיעורים לעניין 'תשעה באב' הוא: 40 מ"ל של משקה (אפשר גם שתיה מתוקה או מיץ תפוזים וכדומה) כל 4-5 דקות (ואם מכירה את עצמה שגם חוסר אכילה גורם לה להפחתת החלב, אז תאכל גם ל'שיעורים' כלומר 30 סמ"ק שלא מאכל כל 4-5 דקות. באותם 4-5 דקות אפשר גם לאכול פחות מכשיעור וגם לשתות).

בכל מקרה, אם במהלך הצום היא נופלת למשכב, או שיש לה סחרחורת, או עיגולים שחורים בעיניים וכדומה, תשבור את הצום ותאכל ותשתה כדרכה.

סיפור לשבת

הוו מתונים בדין...

לאחר סדרה של מכשלות חמורות שיצאו תחת ידו של שוחט העיר, פיטר רבי זאב וולף מז'יטומיר זי"ע את השוחט מתפקידו. השוחט קיבל עליו בתחילה את הדין, אולם מאחר שהיה בעל משפחה גדולה וחלפו הימים ולא מצא פרנסה נאותה, גאתה בליבו המרירות על החלטת הרב. יום אחד החליט השוחט: "אמנם הרב העבירני מהשחיטה בקהילתי, אך מעולם לא גזר עלי שלא לשחוט מחוץ לגבולות העיר. אשר על כן, אלך לי אל הכפרים הרחוקים, למקומות שבהם אין מצודתו של הרב פרוסה, ואשחט שם עופות ובהמות כדי לפרנס משפחתי". אמר ועשה. נטל את תיק הסכינים ומעט אוכל ובגדים ויצא לדרכו החדשה, עד שהגיע לכפר קטן ורחוק, נכנס לביתו של המוזג היהודי, ולאחר שהתפלל שחרית פנה אל בעלת הבית בהצעה לשחוט לה עופות. למרבה אכזבתו סיפרה לו האישה, כי השוחט הקבוע כבר הקדימו, ובבוקר עבר בכפר ושחט כל מה שעמד לשחיטה.

נאנח השוחט המודח אנחה כבדה ופנה להמשך דרכו. הדרך עברה ביער, ובעוד הוא משרך את רגליו בין עצי בראשית שקעה החמה, הוא שקל את צעדיו כאשר לפתע פילחה קריאה מקפיאת דם את האוויר. בתוך שניות הוקף חבורת שודדי יערות ואלה כפתוהו וגררוהו למקום מסתור. לפתע הבזיק במוחו רעיון, "למה תנהגו כך, אני משלכם?", אמר לשודדים, לנוכח הפליאה שעלתה בעיניהם והוסיף בחיוך: "גם אני באותו מקצוע, ובטוחני כי אוכל להיות חבר נאמן ומועיל בחבורתכם". בדברו שלף מתרמילו את סכיני השחיטה, עיניהם של השודדים אורו למראה הסכינים, שנראו בעיניהם כחרבות חדות, ובו במקום שחררוהו מכבליו וקיבלוהו לחבורתם. בתחילה ייסרו מצפונו והוא חיכה לשעת כושר ראשונה כדי לחמוק מהחבורה, ואולם כשחלף זמן והדבר לא צלח בידו, לא נותרה לו ברירה אלא לחקות את

המשך בעמוד הבא...

חבריו החדשים ולנהוג כמותם. כך נהפך השוחט לשודד לכל דבר. הוא היה שותף פעיל לכל מעשי השוד והביזה, ואף פגע בעצמו בלא מעט בני אדם תמימים ומסכנים. חלפו שנים. בוקר אחד ארב לטרפו בין עצי היער, בסמוך לצומת דרכים שאחת מהן מובילה למזריטש. כשעברה במקום כרכרה קטנה, התנפל עליה וגרר את הנוסע לעומק היער. בהגיעם למקום המסתור תבע מהשבוי לתת לו את כל כספו. זה הוציא מכיסו צרור דל ועלוב, שבו רק כמה זהובים, והדבר העלה חמתו של השודד, והוא הניף על האיש חרבו כדי להורגו. השבוי תלה בו עיניים מתחננות, "הרי אני בידך, ותוכל לעשות בי כטוב בעיניך, רק בקשה אחת אבקש לפני מותי, הנח לי ליטול את ידיי, לברך ברכות השחר, לקרוא ק"ש, ולהתוודות", השודד הסכים, והשבוי נטל ידיו והחל לשאת תפילתו בנחת וברגש מרטיט, "אלוקי, נשמה שנתת בי טהורה היא, אתה בראתה, אתה יצרתה, אתה נפחתה, בי ואתה משמרה בקרבי, ואתה עתיד ליטלה ממני".

השבוי היה כה מרוכז בתפילתו עד שלא הבחין כלל בתמורות הפוקדות את השודד העומד מולו ואוחז חרב חדה בידו. זה החליף צבעים והחל מזיע מכף רגל ועד ראש. בשלב מסוים אף החל כל גופו לרעוד, מבלי שתהיה לו שליטה על עצמו. קול חבטת הנפילה של השודד ארצה הוציאה את השבוי מריכוזו, והוא מיהר אליו ובאמצעות המים שנותרו בכלי הנטילה, הקיץ את השודד מעלפונו. רוחו של השודד שבה אליו, והוא הצליח להוציא הגה בקול רועד: "רבי, התכירני?", ומיד החלו דמעות קולחות מעיניו. "אני הוא השוחט מז'יטומיר שהודח ע"י כבודו לפני שנים רבות". תדהמה מוחלטת אחזה ברבי זאב וולף : "כיצד הגעת לכאן?! איך הידרדרת למצב כה נורא?", שאל. השודד גולל לפניו השתלשלות הדברים ופרץ בבכי. "רבי, רוצה אני לחזור בתשובה שלימה, האם יש לפני דרך חזרה?" "שערי דמעות לא ננעלו", השיב הצדיק מז'יטומיר. "כלל ראשון הוא עזיבת החטא, הנח הכול מאחוריך, הימלט ממקום אפל וחשוך זה, וניסע יחדיו אל המגיד ממזריטש. בטוחני כי הוא יראה לנבכי נשמתך האומללה, וימצא בעבורה דרך תשובה". מיהרו השניים לעזוב היער, וכעבור יום הגיעו לבית מדרשו של המגיד. לאחר שרבי זאב וולף סיפר לרבו את תולדות השוחט שהיה לשודד יערות, וכעת מבקש לחזור בתשובה, נקרא הלה להתייצב לפני המגיד, וזה נתן לו דרך תשובה, והוא קיבלה בשמחה ובאהבה. האיש לא האריך ימים, וכעבור זמן שבק חיים כשהוא חבוט ומיוסר בגופו ובנפשו. לא רבים הלכו אחרי מיטתו. רבי זאב וולף מז'יטומיר צעד אחריה בראש מורכן. בדברי הספדו ייסר הצדיק עצמו בדברים, שרק מעטים ירדו לעומקם: "וכל זה לא בא אלא בעטיי שלא קיימתי דברי אנשי כנסת הגדולה: "הוו מתונים בדין"".

(פניני עין חמד)

שביבים / שאול שיף

"על זה לא יכולתי לוותר"

סיפר הרב פנחס זרביב הי"ו: יום אחד כשהגיע הגה"ח רבי משה וובר זצ"ל [מחסידי חב"ד] לכותל המערבי לשפוך שיח לפני בורא עולם, והנה הוא רואה מתפללים נסערים המתגודדים סביב שוטר צעיר וזועף, שלידו עומד זקן מבוגר מאנשי ירושלים. משהתקרב עוד, הבחין כי השוטר מבקש לעצור את הזקן בעוון קיבוץ נדבות, דבר שהמשטרה אוסרת לעשותו ברחבת הכותל המערבי.

להגנתו של אותו מקבץ נדבות אומלל נחלצו אחדים מהמתפללים וניסו לעצור את השוטר מלאזוק את הקבצן ולקחתו ל'קישלה' - תחנת המשטרה הסמוכה לשער יפו, אולם השוטר התעקש והחל גורר את הזקן אל מחוץ לרחבה. הקבצן התחנן על נפשו, סומק קל עלה על פניו של השוטר שאטם ליבו, ואותות של מבוכה ניכרו בפני כל הנוכחים שניסו להתערב, אך ללא הועיל.

ר' משה התקרב אל השוטר וביקש להמתיק עימו סוד דחוף. השוטר שראה לפניו רב הדור צורה המבקש ללחוש לו דבר מה, פנה יחד עם ר' משה אל מחוץ להתקהלות, כשהוא שומר על קשר עין עם מקבץ הנדבות כדי שהלה לא יברח לו.

המשפיע ר' משה לחש באוזנו של השוטר משפט קצר, ולאחר מכן קרה ה'לא יאומן': "אתה משוחרר!" בישר השוטר למקבץ הנדבות, שנשימותיו החלו לחזור לסדרן והצבע חזר לפניו. המתפללים נשמו לרווחה, ורחבת הכותל שבה לשגרת התפילות והמניינים. מן הצד עמד יהודי בר אוריין שהיה עד לכל פרטי המקרה, בנוסף היה גם סקרן גדול. הוא דלק אחרי השוטר וביקש שיסביר לו מה לחש הזקן באוזנו, שנסוג בין רגע ושחרר את פושט היד לנפשו.

השוטר הרהר לרגע, חשב אם לגלות את הסיבה או לא, ואז משום מה החליט לגלות. "פשוט מאד", אמר, "הרב המכובד שניגש אלי לחש לאוזניי: 'רצונך שאעביר לך את חלקי בעולם הבא? אם כן, שחרר את היהודי הזה מיד, וחלקי בעולם הבא מובטח לך!'"

סיים השוטר, ואמר: "גם אם אני מופקד על אכיפת החוק, ואני רואה בחומרה רבה את החצופים שפושטים יד בכותל, אבל על הצעה שכזו לזכות בחלקו של הרב הזה לעולם הבא אינני מסוגל לוותר, ולכן עזבתי אותו לנפשו"...

כשהתפרסם הסיפור, הפליאו גדולי ישראל בגדלותו של החסיד ר' משה, אשר כל ימיו לקח על עצמו התחייבויות ומטלות כמעט על-אנושיות על מנת לסייע לעניים, ולחלץ למודי סבל ממצוקתם, אבל מסירות נפש רוחנית, עד כדי ויתור חלקו לעולם הבא, זו עבודה גדולה ונוראה למאוד, השייכת יותר לשרפי מעלה מדורות עברו, מאשר לאנשים שחיו בדורנו אנו.

■ בזכות ברכת המזון מתוך ברכון

ועוד סיפר הרב זרביב מעשה מדהים ששמע בשם הרב גואל אלקריף שליט"א שהביא בשם הרב יעקב שיש שליט"א.

פלוני, סופר סת"ם, לא ראה סימן ברכה במלאכתו. כתיבתו לא היתה נאה דיה והוא לא הפיק ממנה פרנסה כראוי. לאחרונה, לאחר אסון מירון, הגיע לנחם בבית הרב מנחם אשר זקבך ז"ל, מהרוגי האסון. בבית האבלים הוא שמע על כך שהרב זקבך זצ"ל היה מקפיד מאוד לברך ברכת המזון מתוך הכתב, עד כדי כך, שאם לא היה לו ברכון, לא היה אוכל. הדברים נכנסו לליבו כארס של עכנאי, והוא החליט לקבל על עצמו קבלה זו - שהוא לא אוכל בלי לברך ברכת המזון מתוך הכתב.

בהמשך, מתוך ניסיון להתייעל במלאכתו, החליט לעבור לכתוב בחדר משותף יחד עם כמה סופרי סת"ם. משנה מקום משנה מזל, אמר לעצמו. אולי משם תבוא הישועה.

ביומו הראשון באותו חדר, הביא עמו כריך, אבל מה הוא שכח? את הברכון, שמתוכו יוכל לברך ברכת המזון. אם אין ברכון - אין אוכל. כך הלא קיבל על עצמו לא מזמן.

הוא תר בחדר אחר ברכון, אך לא מצא. עד שאחד הסופרים שם אמר לו, שיש לו ברכון כתוב על קלף, מכתיבת ידו, והוא יכול להשאיל לו זאת, רק שיזהר מאוד לשמור עליו, כי זה מיועד למכירה.

מיודענו הודה לו מאוד, נטל את ידיו ואכל, ולאחר מכן בירך ברכת המזון מתוך הברכון המיוחד.

תוך כדי כך הבחין שהכתב של אותו סופר יפה מאוד. וחשב לעצמו, אולי אנסה לשפר את כתיבתי בעזרת הברכון הזה, ואתאמן לחקות את הכתב הזה. הוא ביקש מהסופר הנ"ל להשאיר את הברכון אצלו לזמן מה, והחל להתאמן בכתיבה - והתוצאות לא אחרו לבוא. הכתב שלו השתנה לטובה ללא הכר.

ואז נקלעה לידו מודעת פרסום, של יהודי שהחליט ליזום כתיבת ארבעים וחמשה ספרי תורה לע"נ ארבעים וחמשה קדושי מירון. הוא התקשר לברר האם יש להם כבר ארבעים וחמשה סופרים, או שעדיין הם זקוקים לסופר, ואם כך - הוא מבקש להציע את עצמו.

הוא התבקש לשלוח דוגמת כתב, ושלח את הכתב היפה והחדש שלו, שהשתדרג כזכור בזכות ברכת המזון. לאחר מספר ימים שמח להתבשר כי הכתב שלו מצא חן בעיניהם, והוא מוזמן לקבל לידיו את כתיבת אחד מתוך 45 ספרי התורה. ואיזה ספר? כן, ניחשתם נכון... את הספר שנועד לעילוי נשמתו של הרב מנחם אשר זקבך ז"ל! - מי שבזכותו הוא החליט להתחזק בברכת המזון!

פלאי ההשגחה!

■ חידודי תורה

הרשימה דלהלן - שפורסמה בגיליון 'דברי שיח' - התקבלה מאחד מנכדי רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א, והיא כוללת שאלות של 'חידודי תורה' ששאל בילדותו את רבינו במשך סעודות השבת, ורשם זאת לעצמו לזיכרון. ואע"פ שבמשך הזמן הגיעו מעט הערות על הדברים, מ"מ כיון שאינו ענין של הלכה אלא רק להראות את חידודי התורה במה משתעשע רבינו עם נכדיו, הובאו הדברים כמות שהם ללא שינוי.

המילה הקטנה ביותר במנין הגימטריא, שהיא שם של אמורא מהירושלמי - ר' בא ואחריו ר' אבא.

המילה הגדולה ביותר באותיותיה ממגילת אסתר היא - "והאחשדרפנים". י"א אותיות.

הפסוק הקטן בתיבותיו מהתנ"ך - "אדם שת אנוש". בדברי הימים.

המשנה הקטנה שבש"ס בבלי - "סתם נזירות ל' יום" (נזיר ה' א'), ואחריה בפסחים (קי"ט ב') - "אין מפטירין וכו'", ואחריה בב"ק (קי"ז ב') - "שטפה נהר א"ל הרי שלך לפניך".

המשנה הגדולה בבבלי - זבחים קי"ב א', שהיא תל"ט תיבות, ואחריה בסנהדרין ב' א', שהיא שפ"א תיבות.

הפרק הקטן בתהלים - פרק קי"ז.

הפרק הגדול בתהלים - פרק קי"ט.

הנביא הקטן שבנביאים - עובדיה, כ"א פסוקים.

הפרק הקטן שבמשנה - פרק החלו (תמיד פ"ו)

הפרק הגדול שבמשנה - כלים פי"ז - שיש בו י"ז משניות, ואחריו אהלות פ"ט - שיש בו ט"ז משניות.

הפרק הקטן שבגמ' - פכ"א משבת - נוטל וכו'.

הפרק הגדול שבגמ' - פ"ק דקידושין, האשה נקנית.

הפרק בבבלי שהוא בלי תוס' - פרק בתרא דסנהדרין, פרק חלק.

עמוד הגמ' הקטן שבש"ס - ב"ק (ע"ז א').

עמוד שלם של תוס' ללא גמ' ורש"י - נזיר (ל"ג ב')

המסכת הקטנה ביותר שבמשנה - קנים, ז' עמודים קטנים.

המסכת הגדולה ביותר שבמשנה - כלים, ל' פרקים.

המסכת הגדולה ביותר בתלמוד בבלי - בבא בתרא, ואחריה שבת, ולהגר"א זצ"ל מסכת ברכות בתיבות [א"ה. י"א שהגר"א לא אמר כן, כי במציאות מסכת שבת היא יותר גדולה].

המסכת הקטנה ביותר שבירושלמי - מכות.

המסכת הגדולה ביותר שבירושלמי - ברכות.

הסדר הקטן ביותר בששה סדרי משנה - זרעים.

הסדר הגדול ביותר בששה סדרי משנה - טהרות.

בבבלי יש ל"ו מסכתות. בירושלמי יש ל"ט מסכתות.

הפסוק הכי ארוך באסתר - פ"ח פס' ט', ואחריו פ"ג פס' י"ט.

המילה הקטנה ביותר בתנ"ך - "ה" שבתחילת האזינו.

אשה חולקת עם תנא- מצינו בתוספתא כלים ב"ק פ"ד מ"ט.

סיפור המשתרע ע"ג עמוד שלם ברש"י - סנהדרין מ"ד ב'.

התוס' הכי גדול - ב"ק ק"ז א' ד"ה עירוב.

בית ספר ליושר וענוותנות

אחד מהעוסקים בקירוב רחוקים בארץ ישראל, לקח קבוצה של אנשים מאחד הקיבוצים להראות להם את העיר בני ברק על מרכיביה השונים. הוא הראה להם את הישיבות, בתי הכנסת ומסעדות הייחודיות לעיר. במהלך הסיור הכניסם לבית מרן הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל, והראה להם את הבית בפשטותו, ובהמשך הכניסם למרן. סיפר לו מי הם, ולבסוף ביקש שיברך אותם. מרן סירב: "הם אינם ראויים לברכה, הם מחללי שבת, ואיני יכול לברך!". ניסה הלה שוב ושוב, אך מרן לא הסכים בשום אופן. הם חזרו לביתם, ולאחר כמה ימים שאל אותם המדריך, מאיזו נקודה הם התרשמו ביותר בעיר בני ברק. פה אחד אמרו כולם: מכך שמרן לא הסכים לברכם. הם הסבירו, כי ראו שאפילו בדור חנפן ושקרן כל כך, שבו כל אחד מנסה לרמות את השני ולשקר עליו, כאן קיים איש אמת שאינו חושש לומר את דעתו האמיתית עליהם בפניהם. זה היה הדבר שהתפעלו ממנו יותר מכל דבר אחר, ומיד המשיכו וביקשו שידאגו להביא להם אברכים שילמדו אותם, כיצד צריכים יהודים להתנהג בשבת קודש. כך אירע גם לאחד המוסדות בארץ ישראל, שהסתמך מאד על תרומתו הגדולה של יהודי מסורתי. באחד הימים קרא הלה בעיתונות החילונית על מרן, התרשם והתעניין, ובהזדמנות הראשונה ביקש ממנהלי המוסדות, שיסדרו לו אפשרות להיכנס אליו ולראותו. המנהלים נענו לבקשה ונסעו אתו לבית הרב. כשנכנס השפיל מרן את עיניו לכיוון הריצפה. "יש כאן יהודי שתורם הרבה כסף ורוצה ברכה" - אמרו המנהלים.השאיר הרב את עיניו מושפלות ושאל את היהודי: "האם אתה שומר שבת?". העשיר גמגם משהו בתשובה, ומרן נפרד ממנו לשלום ולא הסכים לברכו. בכל הדרך חזור, שתק הנדיב ושתקו המנהלים. הם הרגישו שהם נפלו כאן לבוץ, והתחרטו על כך שהגיעו בכלל.

כשהגיעו למחוז חפצם פנה אליהם הנדיב ואמר להם: "דעו לכם, האיש הזה שהיינו אצלו - הוא אוהב אותי באמת. יש כאלו שאוהבים את הכסף שלי, ובשביל זה לא יעירו לי על דברים מסוימים כדי שלא יפסידו. אבל כאן זה היה אחרת!".

ביום מן הימים, נכנס למחיצת מרן אחד ממובילי המערכה בעניין התכלת, וניסה לשדלו להטיל פתיל תכלת בטליתו. הגראי"ל דחה את ההצעה בטענה, שהואיל ואנשים רבים מתבוננים בהנהגותיו ויבואו לעשות כמותו, הוא מעדיף להימנע מכך. אולם האיש לא הרפה והמשיך לדחוק במרן: "אז שראש הישיבה יסתיר את ציציות התכלת מתחת לבגדיו, וכך אף אחד לא יראה, ואיש לא יבוא לנהוג כמותו"... למשמע הדברים הפציע חיוך על פני ראש הישיבה. "ומנין לך שעכשיו אין לי ציציות תכלת מתחת הבגדים?!". "טוב, את זה כולם יודעים!", נחפז האיש להשיב. "גם את זה כולם ידעו!", השיב ראש הישיבה מיניה וביה, ונסתתמו טענותיו של האיש.

באחת התקופות, ניסה יהודי לרתום את הרב למאבק פומבי בנוגע לשמירת השבת במרחב הציבורי. הלה דיבר בעוז על כבוד השבת וקדושת יום השביעי, כאשר מאחורי קנאותו המדומה מוסווה אינטרס עסקי אישי... הרב נשא את מבטו אל האיש, שהתיימר למחות על כבוד השבת, ושאל אותו חרש: "האם יש לך גנרטור בשבת?"... למותר לציין כי האיש נאלם דומיה, ועזב את המקום בבושת פנים.

למרן היה שיעור קבוע בשבת אחרי סעודה שלישית, לאברכים תלמידי חכמים. באחד השיעורים נקט ראש הישיבה בצעד לא שגרתי, סיפר להם על שאלה שנקרתה לפניו באותו שבוע, וביקש שישמיעו את דעתם בעניין: לחולה מסוכן שהיה זקוק לניתוח, הציעו שתי אפשרויות - רופא אחד מומחה גדול בעל שם בינלאומי, אבל אדם מתנשא, עד כדי כך שאי אפשר לשוחח עמו אפילו שיחה פשוטה, שהחולה והמשפחה זקוקים לה כדי להירגע. האפשרות השנייה היא רופא בינוני טוב מאד, אולם אדם טוב ונעים הליכות שאפשר לשוחח עמו כדבר איש אל רעהו. מי מהם עדיף? אמרו לו כולם: ודאי שהרופא הבכיר עדיף, כי עליו אפשר יותר לסמוך מן הבחינה הרפואית, ומה שאינו מתנהג כראוי - מה לעשות, ממילא "טוב שברופאים לגיהנום" (קידושין פב ע"א)... היה שם עוד יהודי תלמיד חכם ועסקן רפואי, והוא אמר ההיפך: "צריך לקחת את הרופא השני כי על בעל גאווה אמר הקב"ה: 'אין אני והוא יכולין לדור בכפיפה אחת'. ואם כן איך אפשר לנתח כשהקב"ה לא נמצא עם הרופא בחדר הניתוחים? הרופא אומנם גדול, אבל הקב"ה לא יהיה שם?!"

[אמנם, מרן נשאל אם זו הוראה לתמיד, נענה כי בכל פעם יש לשאול].

סיפר מקורבו של מרן, רבי צבי בוימל שליט"א, שהשתתף במסעותיו של מרן זצ"ל: "אפשר היה לראות בחוש, כי בכל רגע ורגע היה חושב ובודק מהו רצונו של השי"ת. הוא היה אדם שבודק עצמו בכל הנושאים, עד כמה הוא נקי מנגיעות. אפילו אנשים פשוטים, חשו וראו זאת בכל מקום ומקום. "באחת הנסיעות ישב מרן במחלקה ראשונה. מי שמכיר את המושג הזה, יודע כי שם יושבים כל נהנתני העולם. יש שם כיסא רחב שנפתח למיטה, ואוכל מכל טוב. "אבל מרן היה יושב בקדמת הכיסא, לא מתקרב אפילו למשענת שלו, ובידו הגמרא עמה היה לומד ללא הפסקה. לקראת הנסיעה היו מצלמים דפי גמרא מהמסכתות אותן הוא לומד, והוא היה לומד ללא הרף, גם כאשר היה יודע כי למחרת עליו להתייצב בכמה וכמה מקומות ולדבר. "מנהל השרות בטיסה סיפר, שהוא יודע כי הרב לא הכניס לפיו במשך שעות אפילו טיפת מים. היינו נכנסים אליו כדי לדבר עמו. ובאחת הפעמים שהייתי שם, הגיע לפתע קברניט הטיסה לראות את מרן, כנראה סיפרו לו על הנוסע המיוחד, והוא בא לראות את התופעה. שמעתי כיצד הטייס פונה אליו ומספר לו שיש לו בת חולה ומבקש שהרב יתפלל. "לאחר שהטייס סיים לדבר עם הרב, אמרתי לו בהומור: 'כיצד אתה משאיר את תא הטייס לבד?', והוא השיב לי: 'אם יש במטוס יהודי כזה, לא צריך כלל טייס'... "זאת אמר יהודי רחוק מתורה. אבל גם הוא חש שיש כאן יהודי מיוחד, מורם מעם".

"הייתי עם הרב במהלך מסע ארוך בארצות הברית, ולאחר מכן בדרום אמריקה. מדובר בשבועיים של פעילות אינטנסיבית, בהם מעל עשרים וארבע המראות ונחיתות, והרב כמעט לא אוכל ולא שותה במושגים שלנו. מעט דייסה בבוקר, לאחר מכן שעות ארוכות ללא אוכל, ושוב אכילה מועטה. "היינו גם במקסיקו שם מזג האויר דליל, וכאשר עולים קומה אחת, מתנשפים כאילו עלו כמה וכמה קומות. כל הזמן חששנו לבריאותו של מרן, אבל הוא הלך כדרכו, עלה וירד, בלי לחוש כל בעיה. הרופא הצמוד שליווה אותו כל העת, אמר כי מעולם לא נתקל בתופעה שכזו. "כך משך שבועיים, הוא נוסע ממקום למקום, מדבר, מקבל קהל ולאחר מכן שב לארץ במטוס פרטי. בעוד אני שבתי לביתי ברחובות, סיפר לי שכנו לבניין, הגאון הרב ישראלזון זצ"ל, שראה אותו יורד מהמכונית שהביאה אותו משדה התעופה, נכנס לביתו, אל חדרו, נוטל גמרא ומתיישב

ללמוד, כאילו שב מאיזה 'סיבוב' קצר ברחוב חזון איש.

"עליתי לביתי" - סיפר הרב ישראלזון - "ובכיתי מרוב התרגשות, לראות את הפשטות של מרן, כאילו לא היה כלום, וזאת לאחר שבועיים של טיסות ברחבי העולם"...

(קטעים מלוקטים מתוך הספר 'מתוק האור')

חקל תפוחין קדישין

בעל ה'חידושי הרי"ם' מגור זי"ע מביא בספרו סגולה בשם המגיד מקוזניץ' זי"ע: "האוכל תפוחים בליל שבת, מובטח לו שיהיה לו פרנסה בכל השבוע, ומסתמא גם משקה העשוי מתפוחים ולאו דווקא הפרי עצמו" ה'כף חיים' כתב: "תפוח הוא אתרוג, ולחד מ"ד עץ הדעת אתרוג הוא, ואיתא בשער הכוונות, דאדם הראשון דאכל לפני הזמן בערב שבת, אבל אם היה אוכלו בליל שבת בזמנו - לא היה נענש 'בזיעת אפך תאכל לחם'". ואם כן, זה טעמו של המגיד מקוזניץ, דהוא סגולה לפרנסה טובה. "ועוד כתב שם רמז, דשורש הפרנסה נפיק מפסוק 'פותח את ידך', ו'פותח', אותיות 'תפוח', ושבת מקור הברכה וסעודה ראשונה בפרט". כי אכילת תפוח בליל שבת היא סגולה לפרנסה, כנגד "חקל תפוחין קדישין" - כינויה של השכינה בליל השבת.

ותגעל הנפש את הבשר

הרה"ק רבי מרדכי הלוי מסטאשוב זיע"א התפלל יחד עם אחיו הרה"ק רבי מאיר הלוי מאפטא זיע"א, בעל המחבר ספר 'אור לשמים'. והיה לו להרה"ק רבי מרדכי עליות נשמה והיה רואה את אחיו גם הוא בעולמות העליונים, משתעשע שם בעולמות ובהיכלות העליונים ויש לו שם עריבות נעימות ידידות עד כלות הנפש. והרגיש שאחיו אין לו עוד שום חשק לירד למטה ואין הנשמה נאחזת אצלו בגופו מחמת גודל ההתלהבות ואש תמיד תיקד בקרבו בכלות הנפש למסור נפשו לה' ולהתענג ולשמוח בדביקות נפלא, לדבק את נשמתו באור אין סוף ב"ה וב"ש. ותגעל הנפש את הבשר לצאת מנרתיקה ולשוב אל אביה שבשמים כשלהבת הקשורה בגחלת. וימהר הרה"ק רבי מרדכי לקצר את תפילתו וירד למטה ורץ מהר לאחיו הקדוש, ומשך אותו בבית יד שלו שקורין 'ארביל' [-שרוול], וצעק עליו מאוד, ובקושי גדול החזיר נשמתו לגופו. והחזיק לו טובה תמיד שלא יצא נפשו קודם זמנו.

[מתוך ספיר ויהלום]

האדמו"ר כפסיכולוג חינוכי

סיפר לי הגה"צ אב"ד ראדאשיץ שליט"א שלמד בישיבת טאהש, שהרבה פעמים כשהיה הגה"ק מטאהש זי"ע רואה "מגיד שיעור" יוצא מהישיבה לאחר שמסר את השיעור, היה ניגש אליו ומייסר אותו בדברים היוצאים מן הלב ואומר: "למה אתה מסתובב עם הגמרא הגדולה ביד? האסטו זיך אפגעגעבן מיט די בחורים? האם בדקת והתעניינת אם כל בחור יש לו די מחסורו אשר יחסר לו? האם אתה בטוח שלא חסר לאף אחד מאומה? הבחורים הם כאן בישיבה בלי אבא ובלי אמא!".

עוד סיפר הנ"ל, שפעם היה בחור אחד, שהנהלת הישיבה רצתה לזרוק אותו מן הישיבה, נכנסו איפוא חברי ההנהלה אצל הרבי, ואמרו לו שצריכים להוציא את הבחור מהישיבה. שאל אותם הרבי "מה רע עם הבחור הזה?", אמרו חברי ההנהלה שהבחור לא אוחז בכלום - ער האלט ביי גארנישט! אמר להם הרבי: "לכו וקנו לבחור הזה זוג נעליים חדשות, ואז תראו שהכול יהיה מסודר!".

["נועם שיח"]

מכון ויצמן למדע: מחקר פורץ דרך באבוקדו

מדעני מכון ויצמן למדע גילו, כי התוסף שמקורו בצמחים, כמו אבוקדו, מפחית רמת חרדה מפחית את רמות החרדה בעכברים ללא תופעות לוואי משמעותיות.

לדברי החוקרים, החומר נמצא בריכוז גבוה במיוחד בפרי העץ אבוקדו וגם בפיסטוק, שקדים ואגוזים. לדברי אודי גפני, אגרונום ראשי של "חקלאי גרנות": ידוע כי היתרונות הבריאותיים של האבוקדו רבים מאוד. הוא מכיל שומנים בריאים ולא פחות מ- 02 סוגים של ויטמינים ומינרלים. הוא נודע כבריא ללב ושומר על כולסטרול מאוזן, מספק הגנה נוגדת חמצון הממזערת את נזקי הגיל וויטמין ה-K שבו עוזר לספיגת הסידן בעצמות". לחוצים? דואגים? ייתכן וזה הזמן לאכול אבוקדו. כך עולה ממצאי מחקר שערכו מדעני מכון ויצמן אשר גילו תוסף מזון טבעי, הקרוי בטא-סיטוסטרול, העשוי להפחית חרדה. התוסף הוריד את מפלס החרדה בעכברים, כאשר ניתן לבדו, והוא אף פעל בסינרגיה עם פרוזק, שהיא תרופה נפוצה לטיפול בדיכאון וחרדה. הממצאים המסקרנים התפרסמו בכתב-העת המדעי Cell Reports Medicine, והם ישוחזרו גם בניסויים קליניים וייתכן שבטא-סיטוסטרול המצוי בין היתר באבוקדו, ישמש לטיפול בחרדה בבני-אדם. לדברי אודי גפני, אגרונום ראשי של "חקלאי גרנות", מגדלת האבוקדו הגדולה בישראל: "לאבוקדו יתרונות בריאותיים רבים. הוא בריא ללב ושומר על כולסטרול מאוזן, הוא מספק לעיניים שלנו הגנה נוגדת חמצון הממזערת את נזקי הגיל, ויטמין ה-K שבו עוזר לספיגת הסידן בעצמות. הוא מסייע לבריאות מערכת העיכול, תורם בתהליכי ירידה במשקל והאשלגן שבו חיוני כנגד התכווצות השרירים".

מידות בדרך ה'

/ הרב שמעון ממן שליט"א

"אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל..." כותב רבינו אור החיים הקדוש לפרש על דרך הרמז, שמשה רבינו רצה ללמד את בני ישראל לפני מיתתו. את כללות המידות ההגונות הראויות להולכים בדרך ה' וחפצים לקנות את יראת ה' בשלימות הראויה. ותשע מידות הם:

א לקחת מידתו של אברהם אבינו ע"ה, ונרמז בתיבת "בעבר" שכן כתוב (בראשית יד, יג) לאברם העיברי. ואולי כוונתו לומר, שצריך להידבק במידותיו של אברהם אבינו, וכדברי התנא (אבות ה, יט) כל מי שיש בידו שלשה דברים הללו מתלמידיו של אברהם אבינו, עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפילה.

ב להיות תמיד מרדות בלבו, וכמו שאמרו (ברכות ז.) טובה מרדות אחת בלבו של אדם יותר מכמה מלקיות. ופירש רש"י שם, לשון רידוי והכנעה שאדם שם על לבו מאליו, ע"כ. כלומר, שהתעוררות פנימית ליישר את דרכו, מועילה הרבה יותר מכמה וכמה מוסרים של אחרים המוכיחים אותו ליישר דרכו ואפילו עד כדי נתינת מלקות, וזה נרמז באומרו "הירדן" מל' רידוי.

ג מידת הענוה, כמו שאמרו (עירובין נד.) לעולם ישים אדם את עצמו כמדבר, ונרמז כאן בתיבת "במדבר".

ד שתהא הענוה בדרך הנאות, ולא בדרך הפחיתות והנמאס. עוד תנאי בענין מידת הענוה, שלא ישתמש בה כדי להרחיק בה תוכחות על עוון. אם יראה איש עובר על רצון ה', לאמר מי אני להוכיח אנשים גדולים. אלא צריך הוא להוכיח מדין כל ישראל ערבים זה לזה, ונרמז בתיבת "בערבה מל' ערבות. ועוד רמז בזה, שתהא מידת הענוה עריבה לאדם, וממילא יהיה להוט אחריה וימאס במידת הגאוה עד הקצה האחרון.

ה זכירת יום המיתה, וכדברי התנא (אבות ב) שוב יום אחד לפני מיתתך, וכי אדם יודע מתי ימות? אלא בכל יום יזכור יום מיתתו שמא ימות למחר. ועוד אמרו (אבות ג) הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה, מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון. ונרמז באומרו "מול סוף" דהיינו שיהיה מול עיניו ולבו מה סוף האדם ותכליתו.

ו מאמר החסידים (חובות הלבבות שער הפרישות שער ט) "הפרוש צהלתו בפניו ודאגתו בלבו" כלומר, שכלפי בני אדם צריך להראות תמיד פנים של שמחה, וזה נרמז כאן בתיבה "בין פארן" ל' פאר, הפך עצבון שהוא פנים רעות. אמנם בתוך עומק לבו, לא יהיה לבו ערב עליו, אלא אדרבה יתעצב מפחד שמא עבר פי ה' שלא ידיעה בגדולות או בקטנות, או שמא מיעט בעבודת ה' הראויה לו לעשות. וזה נרמז בתיבת "ובין תופל" המורה על ענין עצבות ודאגה פנימית, שמא לא השלים את חוקו בעשיית דבר ה'.

ז לב נקי וטהור משנאת הבריות הקנאה והתחרות, כדרך שהתפלל דוד המלך ע"ה (תהלים נא) "לב טהור ברא לי..." ורמזו הכתוב בתיבת "ולבן" המורה על טהרת הלב, מכל מחשבה והרהור שאינו לרצון הבורא ית"ש.

ח לעסוק בתורה בקביעות, כמו יעקב אבינו ע"ה שנאמר בו (בראשית כה, כז) "ויעקב איש תם יושב אהלים". וזה נרמז כאן בתיבת "וחצירות" הם חצרות ה' דהיינו בתי מדרשות, כמו שאמרו (ברכות ח.) מיום שחרב ביהמ"ק אין לו להקב"ה אלא ד"א של הלכה בלבד.

ט שלא יהיה האדם להוט אחר הבלי העולם הזה, שכל ההולך אחר תאות לבו, בטל הוא מעבודת ה', ולכן צריך האדם להסתפק במועט, דהיינו בדברים ההכרחיים לצורך עבודת ה'. וזה נרמז כאן בתיבת "ודי זהב" דהיינו שיאמר לזהב די. או אפשר לבאר "ודי זהב", להורות לאדם שכל מה שיש לאדם יסתפק בו, ויהיה חשוב בעיניו כאילו יש לו כל כסף וזהב שבעולם. וכמאמר רבותינו ז"ל (אבות ד) איזהו עשיר השמח בחלקו. ועי"ז ייטב לבבו לעבודה העליונה היא עבודת ה'. יה"ר שנזכה להשלים עבודתנו בכל המידות הנ"ל, ונזכה בקרוב לגאולה השלימה ולבנין בית המקדש, אכי"ר.

אחד ירדוף אלף...

סיפור שהובא בספר "שבח חיים" לרבי חיים פינטו זצוק"ל. במאראקש חי מומר אחד שהתמנה לסגן הסולטן. המומר היה שונא ישראל ופעם אחת הכין מזימה כנגד היהודים, וקיבל אישור מהמלך לבצע את זממו. הוא פנה אל עבר בית הכנסת של היהודים וראה רב אחד שהיה משמיע לתינוקות את הפסוק: "איכה ירדוף אחד אלף ושנים יניסו רבבה". הרשע הסביר את הפסוק למלך והמלך כעס מאוד ואמר שינקום ביהודים על דברי ההבל הללו. יום למחרת פנה הסולטן אל הרב וביקש שיסביר לו את הפסוק "אחד ירדוף" וכו' הרב נענה לו והסביר לו את הפשט בפסוק. הסולטן דרש ממנו שישיג לו אחד כזה שיכול לרדוף אחרי אלף אנשים. הרב ענה לו שזה פסוק מהתורה והתורה לא דיברה על משהו ספציפי שקיים היום. הסולטן כעס ואמר, שאם תוך חמישה עשר יום לא יביאו לו את האדם שיכול לנצח אלף איש - הוא יהרוג את כל יהודי המלאח. כשחזרו השליחים למלאח היהודי , גזרו מיד תענית ציבור. פרנסי העיר הלכו לביתו של רב יצחק דלויה שכבר היה זקן וסיפרו לו על כל מה שקרה. הרב הרגיעם ואמר שהכול יבוא על מקומו בשלום. הרב יצחק דלויה עשה שימוש בשם המפורש הידוע רק לבודדים יראי ה', והלך למדינה של בני משה ושם הבחינו שהוא זר. אחד שאל את הרב מהו

מחפש? והרב סיפר לו את הצרה שבאה על היהודים מהעיר מאראקש. בני הכפר התכנסו והפילו גורל, והגורל נפל על עלמה אחת. הרב לקח אותה אתו וחזר לעיר. במאראקש שלח הרב שליחים לסולטן ואמר לו שהם עומדים להציג בפניו את זה שיכול להרוג אלף איש. השולטן שמח כי ידע שעתה הוא יכול לשים את היהודים ללעג וקלס , ופקד להכין אלף חיילים שיתכוננו להילחם עם אותו אחד. הרב ביקש מהמלך שייתן לו סוס וחרב לעלמה שתוכל להילחם. כשהכול היה מוכן עלתה העלמה על הסוס והחלה להילחם עם החיילים. היא הפילה את החיילים מימין ומשמאל עד שהרגה אלפי חיילים. הרב ביקש ממנה לחדול והיא מיד נענתה לו. אחיה של אותה עלמה הגיע למקום ואמר לה שמאחר וידיה לא היו מכוסות בעת הקרב והגויים ראו את ערוות ידיה, היא חייבת להסתלק מן העולם ואין היא יכולה לחזור לביתה. וכך היה. היא נפטרה וקראו לה "סי עבאס סבאתי" ומשתטחים על קברה עד היום הזה. זהו כוחם של צדיקים. זכותם תגן עלינו. אמן.

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net